

מאוצרות הפרשה

יערף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי (לב, ב)

ובתענית (י): אם תלמיד הגון הוא כטל ואם תלמיד שאינו הגון עורפהו כמטר. ויל"ע למה הקדימה התורה התלמיד שאינו הגון לפני ההגון. וי"ל דכל זמן שהתלמיד שאינו הגון נמצא אי אפשר ללמד גם את ההגון שהאינו הגון יקלקלנו לכן בתחלה מוכרח לערוף את האינו הגון ולהסירו ואח"כ יוכל ללמד את ההגון. (טעמא דקרא)

הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עוול צדיק וישר הוא (לב, ד)

ישנם פעמים שנראה לנו לכאורה עוול ח"ו בהנהגת העולם, צדיק מבקש פיסת לחם לשבור רעבונו, ובגד לכסות גופו, והרואה עומד ושואל היד ה' תקצר להעניק לו, שלא יצטרך לפשוט יד לעזרה? אולם אמר החפץ חיים דומה הדבר לגביר שלו בן יחיד שחלה ונפל למשכב, הרופאים נלאו מלמצוא לו תרופה למחלתו, עד שבא רופא גדול ובמומחיותו הצליח לרפאות את הילד, אבל הזהיר את אביו להשגיח עליו, שלא יבוא דבר מאכל שיש בו בשר שמן להכניס לפיו, כי בנפשו הוא, ויהי היום, והאב נסע לעיר אחרת לרגל מסחרו, וצוה לאמו להשגיח על בנה כמו הוראת הרופא, באחד הימים ישבה אמו לאכול ארוחת צהרים, עלה ריח הבשר באפו של הבן, ניגש אל השולחן ולקח חתיכת בשר שמן, תחבה אל פיו וינס החוצה. כששב אביו מדרכו מצא את בנו מפרפר בין החיים והמוות, וירץ מיד אל הרופא המומחה ובקול בוכים התחנן לפניו להציל את בנו יחידו מרדת שחת, והוסיף שמהיום לא יסע עוד לרגל מסחרו וישגיח על בנו, לאחר מאמצים מרובים הצליח הרופא להסיר את סכנת המוות שריחפה על הבן. לאחר זמן ערך האב סעודת מרעים לבני משפחתו וידידיו, כאשר הוזמנו האורחים להתיישב ליד השולחנות הערוכים, גירש האב את בנו מהאולם. האורחים תמחו לפשר הנהגתו המוזרה של "האב האכזר" שאינו מתייחס לתחנוני הילד לא מאפשר לו להשתתף בסעודה. איש מהם, מלבד האב עצמו, לא ידע ולא הבין כי ב"התאכזרו" אל בנו, הוא היטיב עמו טובה גדולה ואמיתית לאין שיעור... כן הוא בענין הנהגת ה' את עולמו, אכן נכון, לעיתים הוא מרחיק דווקא את הצדיקים מהעושר והאושר המדומה, ובני אדם עומדים תמהים ומשתוממים, אבל למעשה איננו מבינים את הנהגתו יתברך, מאמינים אנו בלב שלם שכל מעשי ה' הם לטובה "כי צדיק וישר הוא" ויודע כי יאה עניותא לישראל, ואל לנו להתרעם על הנהגתו. (זה השער, הובא בגליון 'אגישמקע ווארט')

חג הסוכות

"למען ידעו דרתיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים"

נחלקו חכמים (סוכה יא): באלו סכות הושיב השי"ת את בני ישראל בעת יציאתם ממצרים: לדעת רבי אליעזר "ענני כבוד הו", ולדעת רבי עקיבא – "סכות ממש עשו להם".

לכאורה צריך להבין: על פי טעמו של רבי אליעזר, שהשי"ת הושיב את

בני ישראל ביציאתם ממצרים תחת ענני הכבוד, מובן טעמה של המצוה. הקב"ה עשה לכלל ישראל נס גדול, כאשר הקיף אותם בענני הכבוד, שהיו שומרים עליהם, מישרים להם את הדרך, ומגינים עליהם מקור וחום, אכן נס המצדיק את קיום המצוה, כדי שיוכרו לדורות, "כי בסכות הושבתי את בני ישראל". אבל לפי ר"ע, מדובר על סכות שעשו בני ישראל ביציאתם ממצרים, היינו סכות שיהיו להם מגן מהשמש היוקדת, ואם כך הוא הדבר, מה הצורך לזכור את הסכות הללו לדורי דורות, בקיום מצות סוכה מדי שנה בשנה?

נאמרו על כך כמה וכמה הסברים: בספר "קרנן אהרן" כתב לבאר: כאשר אדם בורח מבית האסורים וחושש פן ילכדוהו ויחזירוהו לשם, הוא מחפש מקום מסתור, בו יתקשו למצוא אותו. סביר להניח כי הוא יחפש לעצמו בנין מוגן, בו ניתן יהיה להסתתר, ולא יסתיר את עצמו בסוכה הפרוצה לכל עבר. כאשר יצאו כלל ישראל ממצרים, הם חששו פן ירדפו אחריהם המצרים, כפי שאכן היה בסופו של דבר. כדי להגן על עצמם, הם היו צריכים לחפש בתים ומבצרים, שם יוכלו להסתתר ולהתגונן. במקום זאת הם בנו לעצמם סוכות, להראות את גודל בטחונם בהשי"ת שיצילם מיד רודפיהם המצרים. זכר לאותם סוכות, שהמחישו את בטחונם בבורא יתברך, נצטוו לדורות להקים סוכות.

ה"אמרי אמת" מגור זצ"ל פרש, כי בעצם יש לתמוה: לפי ר"ע שעשו להם "סכות ממש", מהיכן היו להם עצים לבנות סוכות? הרי הם יצאו ממצרים בבהילות, בקושי היה להם אוכל, שהרי לא הספיק בצקם להחמיץ, ומנין היו עצים לסוכות לשישים רבוא איש שיצאו ממצרים? על כרחך, שהסוכות הללו היו בדרך נס. השי"ת הוריד להם סוכות מן השמים, להיות להם למחסה מהחום, ובכך הראה להם עד כמה חביבים הם לפניו. זכר לאותן סוכות שכל כולן נעשו בדרך נס, מצוים אנו לבנות סוכות מדי שנה.

באור שלישי מופיע ב"חתם סופר": ידוע כי בגזרה שנגזרה על כלל ישראל להיות בגלות מצרים, אמר הקב"ה לאברהם אבינו: "ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה". בפועל, היו ישראל במצרים רק מאתיים ועשר שנים, ואם כן חסרו להם עדין מאה ותשעים שנה של גלות. אמרו כלל ישראל לקב"ה: אנחנו יודעים שיש לנו "חוב" של מאה ותשעים שנות גלות, לכן נקבל על עצמנו לשבת בסוכות ולא בבתי קבע, ויחשב לנו הדבר כאילו ממשכים אנו להיות בגלות, ובכך נצא ידי חובת הגזרה שנגזרה עלינו.

זה גם הטעם שחג הסוכות נקבע לאחר יום כיפור. הרי אין אנו יודעים האם יצאנו זכאים בדין ביום כיפור אם לאו, לכן אומרים אנו כביכול להשי"ת: רבונו של עולם, אם חלילה יצאנו חייבים בדין, במקום שנקבל עונש ממוך, ניקח על עצמנו עונש גלות, ומיד לאחר יום הכיפורים "נגלה" מן הבית לסוכה. כמו שכלל ישראל בעת יציאתם ממצרים, השלימו את הגלות שחסרה להם על ידי ישיבתם בסוכות, כך אנו לדורי דורות, נוטלים על עצמנו עונש גלות מיד לאחר יום כיפור, ויוצאים אנו מדירת הקבע אל הסוכה, דירת העראי. (דורש טוב)

הנסיון בא על האדם – כפי כוח סבלו!

כְּנֶשֶׁר יַעִיר קִנּוּ עַל גּוֹזְלָיו יִרְחַף יִפְרֹשׁ כַּנְּפָיו יִקְהֶהוּ יִשְׁאַהוּ עַל אֶבְרָתוֹ. (ל"ב, י"א)

וברש"י: "כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף יפרש כנפיו יקההו ישאהו על אברתו. (ל"ב, י"א) - נהגם ברחמים ובחמלה, כנשר הזה רחמני על בניו ואינו נכנס לקנו פתאום, עד שהוא מקשקש ומטרף על בניו בכנפיו, בין אילן לאילן, בין שוכה לחברתה, כדי שיעורו בניו ויהא בהן כח לקבלו". הנה, משמעות דברי רש"י, שהנהגת ה' עם ישראל בניו – היא ברחמים ובחמלה, כמו הנשר שנוהג ברחמים עם בניו. והיכן מצינו שהנשר מתנהג ברחמים עם בניו? – שכאשר מגיע לקנו, אינו נגלה עליהם בפתאומיות כדי שלא להבהילם, אלא מקשקש הוא בכנפיו, כדי שיעורו בניו ויהיה בהם כוח לקבלו. ולכאורה, נראה מדבריו, שנקודת הדמיון בין שתי הנהגות – זו של הקב"ה עם בני ישראל, וזו של הנשר עם בניו – היא רק בעובדה ששתיהן הנהגות של חמלה ורחמים.

אמנם, האור החיים הקדוש מוצא חיבור עמוק יותר בין הנהגת הקב"ה עמנו, לדרכו של הנשר להיכנס אל הקן מבלי להפתיע את בניו. אך בטרם נביא את הדברים, נתבונן תחילה במעשה הבא: הייתה זו שעת צהרים חמימה. בטבורה של כיכר השוק ניצב לו יהודי, פוכר ידיו בתנועת יאוש ודמעות זולגות מעיניו. איש מהעוברים ושבים לא נעצר לבדוק, מה זה ארע לו. רובם, גויים מקומיים, עסוקים היו בשלהם. צרתו של היהודי לא נגעה אליהם כלל ועיקר. אך גם מקצת היהודים ששהו באותה שעה בכיכר המרכזית של העיר, לא הבחינו בן עמם השרוי בעצב רב. היה זה יום המסחר השבועי, ומקצת הסוחרים היהודים שהזדמנו למקום – טרודים היו בעסקיהם, ודעתם לא הייתה נתונה לכל דבר אחר זולת המסחר.

אל המקום התקרב אט אט, הצדיק רבי משה לייב מסאסוב זצ"ל, ולמראהו של האיש המוזל דמעות כמים, נכמרו רחמיו. "מה זה ארע לך, בני?" פנה אליו הצדיק בחום. האיש חדל מבכיו לרגע קל, והחל לספר את סיפורו: "אסון גדול ארע לי! אסון נורא ואיום! חודשים רבים חסכתי פרוטה לפרוטה מרווחי הדלים, עד שהצטבר אצלי סכום כסף לא קטן. מטרתי הייתה, כדי שבבוא העת, אוכל להשקיע את כספי ולרכוש בו סחורה זולה – כזו העשויה בהשקעה נכונה ובסייעתא דשמיא להניב פירות. "כאשר מניתי את סכום הכסף שהצטבר, קודם יציאתי למקום, הרהרתי בלבי – שמא לא די במעות שצברתי בכדי לרכוש סחורה כזו, שאוכל לקבל עליה תשואה הוגנת. בהחלטה של רגע, פניתי אל שניים מידידי ולווייתי מהם מאות רובלים, תוך הבטחה להשיב את ההלוואה תוך זמן קצר. "שמח וטוב לב הגעתי הלום לפני שעה קלה, והתחלתי לתור אחר עסק ראוי, והנה שוד ושרי!" בכיו של האיש שב והתגבר, "כל כספי, כולל הממון שלווייתי לצורך מסחרי – נעלם ואיננו, כאילו בלעה אותו האדמה... אבוי, רבי!"

בכה האיש, "כבר חיפשתי, וחזרתי וחיפשתי את האבדה – אך לשווא! אין זכר לכסף! חרב עלי עולמי!" בעוד המילים על שפתיו, צנח האיש והתעלף. התבונן רבי משה בפניו, והבין אל נכון, כי סכנת חיים נשקפת לו. בהחלטה של רגע, רכן הצדיק לעברו וקרא בקול גדול: "מה לך נופל? קום! בטוח אני מעל לכל ספק, כי בעוד רגע יחזור אליך כספך!" האיש פקח עיניו, והביט בפניו של הצדיק. ניכר היה, כי דברי הצדיק עשו עליו רושם, והשרו בו תקווה קלה, אך הוא עדיין לא השתכנע לחלוטין. "מי אמר שכך יקרה? בודאי הרבי אומר כן, כדי לנחמני ולעודד את רוחי! הלא כן?" שאל. "לא ולא!" הגיב הרבי בפסקנות, "אני משה לייב מדבר אליך. עליך לדעת, כי מעולם לא יצא מפי דבר שקר ומרמה..."

נו, אחרי הבטחה כה נחרצת, התאוּשש האיש, והתיישב בצד הדרך – מצפה לראות כיצד יתקיימו דברי הרבי. רבי משה לייב מצידו המשיך לדבר על לבו ולהבטיח לו, חזור והבטח, כי במהרה תשוב אליו אבדתו. ואכן, לא חלפה שעה ארוכה, ואל המקום הגיע יהודי מקומי, אוחז בידיו את צרור הכסף האבוד. "ראה נא!" אמר לבעליו המאושרים, "מצאתי את האבדה מושלכת בין השקים שברחוב השוק. מאן דהו גילה את אוזניי, כי אבדת את כספך, ומיד מיהרתי הלום כדי לקיים מצות השבת אבדה..." כל הנוכחים במקום, קראו בהתפעלות: "מאין ידע רבי משה לייב, לקבוע בוודאות כי כספו של האיש ישוב אליו? אין זאת אלא רוח הקודש שדברה מתוך גרונו!"

רבי משה לייב דחה את דבריהם בענוותנותו המפורסמת, ואמר לנוכחים: "לא היה זה רוח הקודש, ואף לא מופת. ואם תשאלוני, אם כן, מנין היה לי בטחון כה רב שהאבדה תימצא?! התשובה לכך פשוטה: בשעה שצנח האיש ארצה, ראיתי בפניו שהוא על סף המוות, חלילה! הבנתי, כי אובדן הכסף כה השפיע עליו, עד שלבטח לא יוכל לחיות בלעדיו. מכיוון שכך, ידעתי בברור כי אבדתו תשוב אליו בהקדם, שהרי כלל נקוט בדינו, שאין הקדוש ברוך הוא מנסה את האדם בייסורים שאין הוא מסוגל לעמוד בהם", סיים הצדיק את דבריו.

ומכאן, לביאור הפסוק, על פי דרכו של האור החיים הקדוש: כך ניתן לדמות את הנהגת ה' עם בניו להנהגתו של הנשר: כמו שהנשר אינו נכנס לקנו ואינו מעורר את בניו פתאום, אלא מעוררם אט אט עד שהוא יודע שיש להם כוח לקבלו, כך כאשר הקב"ה מעורר את בניו להתקרב אליו, הוא לא מכביד עליהם, ואינו מעמידם בניסיון – אלא כפי הכוח שיש בהם לעמוד בו. וכך אכן, מובא בדברי המדרש (בראשית רבה פר' נ"ה), שאין הקב"ה מנסה את ישראל, אלא בשיעור שהם יכולים לסבול. נמצא אם כן, שנקודת הדמיון בין שתי צורות הנהגה – לא באה לידי ביטוי רק בהיותם רחמניים לבניהם, אלא גם ובעיקר, בדרך הנהגה שלא להכביד על הבנים מעבר למסוגלותם ויכולתם.

(מתוך "ללמדך – דברים" שיצא בימים אלו לאור מאוצרותיו של הרב מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

פינת ההלכה

סוכה בלי מזוג

שאלה: אדם ישן בסוכה ומצטער מפני החום כיון שרגיל במזגן, אם נחשב בזה 'מצטער'?
תשובה: אם באמת קשה לו לישון בלי מזגן הוא פטור מלישון שם כמבואר במשנ"ב (סי' תר"מ ס"ק כ"ט) שכל שאינני דעת מצטערין בזה נחשב למצטער, ע"י שם. וכעין זה אדם זקן שיש לו דברים המצטעים אותו מחמת גילו, כתב ה"אשל אברהם בוטשאש" (שם) שמשצעים את הצער לפי בני גילו האם גם הם מצטעים כמותו, עיי"ש. אולם אדם כזה קודם סוכות חל עליו חיוב להתקין סוכה שראוי לו, דהיינו לשים שם מזגן, ושם בלי זה נחשב לפושע, וכמו אדם שאומר שזוהי טירחא גדולה להכין לעצמו סוכה, ודאי חייב בכך, וה"ה לענין מזגן. (הגר"נ קרליץ זצ"ל, גליון מים חיים)

מזל טוב

מרכז העיר: משפחות נגר - פריסק להולדת הבן הנכד - הרב בטיסט לאירוסי הבן הנכד
 משפחות וינברג - רייך להכנס הבן הנכד לעול תורה ומצוות - משפחות פחלייב להולדת הבן הנכד - משפחות אשכנזי להולדת הבת
 משפחות הרב בקשת להכנס הבן הנכד לעול תורה ומצוות - משפחות סלושץ להולדת הבת - משפחות הורביץ-הרב נשר להולדת הבן הנכד
 משפחות וורמסר להכנס הבן הנכד לעול תורה ומצוות - משפחות שטרן - שוורץ להכנס הבן הנכד לעול תורה ומצוות - משפחות נח פריד להולדת הבן הנכד
גני הדר-עמישב: משפחות גינזבורג להכנס הבן הנכד לעול תורה ומצוות - משפחות קורצויל להכנס הבן הנכד לעול תורה ומצוות

פתרונות לחידות והודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com